

Tilsynsrapport
Randers Regnskov
2021

Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering

Tilsynsrapporten i 2021 følger op på Rådet for Zoologiske Anlægs tidligere vurdering af Randers Regnskov, og gør status for udviklingen og kvaliteten af anlæggets arbejde.

Det er Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering i 2021, at Randers Regnskovens opgavevaretagelse er

meget tilfredsstillende

Randers Regnskov står stærkt på de lovbestemte opgaver som formidling, avlssamarbejder, naturbevarelse og bidrag til forskning. Anlægget er - som ved rådets sidste besigtigelse - et anlæg, der med et strategisk afsæt, innovativt og engageret arbejde for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt, herunder innovative digitale undervisningstilbud af høj kvalitet.

Vurdering i 2019

Rådets samlede vurdering af Randers Regnskovens opgavevaretagelse i 2019 var meget tilfredsstillende. Den skriftlige vurdering i 2019 kan læses her: Rådets tilsynsrapport for Randers Regnskov 2019

Fakta om Randers Regnskov

Randers Regnskov er en selvejende institution. I tilknytning hertil er oprettet Randers Regnskovens Ejendomsfond, der bl.a. har som formål at opføre og udleje bygninger til brug for Randers Regnskov, og anlæggets Naturfond, der støtter naturbevarelsesprojekter.

Randers Regnskov modtager statsligt driftstilskud i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg og kommunalt driftstilskud.

Anlægget er et tropisk zoologisk anlæg, der åbnede i 1996 med to kupler for henholdsvis Afrika og Asien. I 2003 åbnede Sydamerikakuplen og i 2005 åbnede Saltvandsakvariet. Anlægget er senere udvidet med udendørs anlæg. Derudover ejer Randers Regnskov et naturreservat i Ecuador.

Anlægget samarbejder med en række interessenter nationalt og internationalt, herunder zoo-anlæg, zoo-organisationer og universiteter.

Nøgletal for Randers Regnskov 2020:

- Antal besøgende var 218.310¹ (2019: 265.255 besøgende)
- Samlede indtægter var 55,8 mio. kr. (2019: 45,4 mio. kr.)
- Anlægget rådede over 55 fastansatte årsværk
- Anlægget rådede over 3.200 m² til dyr i de tre kupler. Det samlede udstillingsareal er på ca. 3.900m². Derudover udendørs anlæg.

¹ Periodevis nedlukning i 2020 pga. covid-19.

Fokusområder

Arbejdsgrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at udarbejde en fireårig arbejdsplan, hvoraf det fremgår, hvilke opgaver anlægget vil forpligte sig til at udføre. Vedtægterne skal være godkendt af Kulturministeriet.

Randers Regnskovs vedtægtsbestemte formål er i kort form formidling, naturbevarelse, forskning og undervisning.

Anlægget fortsætter sin transformation fra en udstillingsinstitution til at være en naturbevarelsesinstitution. Anlæggets mission er at bidrage til at redde verden ved at arbejde for bevaring af biodiversitet og økosystemer, både lokalt og globalt. Dette igennem formidling af naturforståelse og ved aktivt at indgå i lokal og global naturbevarelse, avlsprogrammer, forskning, naturpleje og innovation. Der formidles gennem udstilling af en alsidig samling af dyr og planter i omgivelser, der enten afspejler – eller er – deres naturlige miljø, og tilgodeser deres tarv.

Anlæggets vision er at blive et center for verdens biodiversitet og igennem innovativ formidling og holistiske udstillinger at gøre borgerne til aktive medspillere i naturbevarelse.

Anlægget arbejder igennem regionale, nationale og globale netværk med at skabe en kobling mellem zoologiske anlæg og omverdenen, og engagerer sig lokalt.

Anlægget har udarbejdet fireårig arbejdsplan for 2021-24.

Ressourcegrundlag

Det zoologiske anlæg er forpligtet til at have en høj standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne. Endvidere skal der være en fuldtidsansat zoolog.

a. Økonomi

Anlæggets samlede indtægter i 2020 var på 55,8 mio. kr. og fordeler sig således:

- Driftstilskud, staten 3,1 mio. kr.
- Statslige hjælpepakker 12,9 mio. kr. (Covid-19)
- Driftstilskud, kommune 2,6 mio. kr.
- Tilskud, kommune 10,9 mio. kr. (Ekstraordinært)
- Ikke offentlige tilskud mm 0,1 mio. kr.
- Egenindtjening, netto 26,2 mio. kr.

Årets resultat var på 10,8 mio. kr. i 2020 og anlæggets egenkapital var herefter på 13,3 mio. kr. I forbindelse med eftergivelse af gæld fra Arbejdsmarkedets feriefond

modtog anlægget ekstraordinært tilskud på 10,9 mio. kr. i 2020 fra Randers Kommune. Kommunen har derudover hen over årene overdraget arealer gratis til Randers Regnskov, som har muliggjort udvidelser af anlægget.

b. Medarbejdere

Anlægget rådede i 2020 over 55 fastansatte årsværk, heraf fem fuldtidsansatte biologer. Anlægget lever således op til kravet i zooloven om en fuldtidsansat zoolog. Anlægget beskæftiger derudover ca. 30 sæsonarbejdere.

Anlægget har kontinuerligt fokus på aktiviteter, der træner samarbejde på tværs, sikrer intern jobforståelse og skaber holdånd.

c. Bygninger og anlæg

De bygningsmæssige rammer er velholdte, og anlægget renoverer og etablerer løbende nye dyreanlæg og publikumsfaciliteter.

Som følge af situationen med corona i 2020-21 har anlægget ændret udviklingsplaner, så der fremover foregår flere aktiviteter udendørs, dels for at give mere plads til oplevelser for besøgende og nedbringe smitterisiko, dels for med overdækning af stier og opholdsarealer, at gøre anlægget mere attraktivt hele året uanset vejr.

I 2021 indviede Randers Regnskov et nyt udendørs anlæg kaldet Tidsrejsen, der bl.a. rummer dyr, som er nære slægtninge til dyr, der fandtes i Nordeuropas natur før sidste istid herunder plettet hyæne og los som allerede er flyttet ind i det nye anlæg. Tidsrejsen er den største udvidelse af Randers Regnskov siden 2003. Tidsrejsen er støttet med 16 mio. fra Nordea-fonden, og er udviklet i samarbejde med Randers Kommune og Museum Østjylland. Tidsrejsen forventes færdig i 2022-23.

Det Zoologiske Råds vurdering 2021

Randers Regnskov har som andre kulturinstitutioner været underlagt nedlukninger og restriktioner som følge af covid-19, men har alligevel formået fortsat at være et professionelt og veldrevet anlæg, der med et strategisk afsæt og med et højt ambitionsniveau arbejder engageret og innovativt for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt med fokus på formidling, avlssamarbejde, naturbevarelse og bidrag til forskning. Samtidig er anlæggets økonomi konsolideret i 2020.

Randers Regnskov har 25 års jubilæum i 2021, og har gennemgået en imponerende udvikling siden anlæggets etablering. Herunder fine udstillinger og dagsordenssættende aktiviteter inden for formidling og naturbevarelse. Zoorådet vil følge udviklingen af den fortsatte realisering af anlæggets fireårsplan med interesse, herunder det nye anlæg Tidsrejsen.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat har fokus på at konsolidere anlæggets økonomi, så det er muligt at opretholde den høje standard i anlæggets virke.

Formidling

Det zoologiske anlæg skal virke til fremme af formidling af kendskabet til vilde dyr. Anlægget skal have særlige formidlingsprogrammer rettet mod børn og unge, såvel når de besøger anlægget i skolesammenhæng som uden for skolesammenhæng. Anlægget skal have en tilfredsstillende formidling til gavn for de øvrige gæster.

Det Zoologiske Råds vurdering 2021

Randers Regnskavs formidling er på et meget tilfredsstillende niveau, og deres formidlingsindsats ligger i fin forlængelse af deres formidlingsstrategi, hvor anlægget ønsker at øge interessen og forståelsen for naturbevarelse og naturens mangfoldighed ved at tilbyde besøgende informativ, vedkommende og underholdende formidling.

Anlæggets tre kupler - hvor over halvdelen af dyrene i anlægget er fritlevende, og hvor de besøgende kan bevæge sig rundt og opleve dyrene - udvikles løbende. F.eks. med fin skiltning, forbedret sammenhæng mellem de tre kupler og ombygget Slangetempel. Kuplerne udgør fortsat velegnede rammer om formidlingen ved at vise dyr og planter i naturtro miljøer for derved at skabe interesse og forståelse for verdens regnskove og deres bevarelse. Anlægget er i de seneste år udvidet med udenørs anlæg til udvalgte arter.

Anlægget driver en omfattende formidlingsindsats, der løbende udvikles, herunder udstillinger, oplæg, rundvisninger, dyrefodringer, undervisning, tropecamp og events. Derudover omfattende digital kommunikation og formidling, bl.a. på en overskuelig og informativ hjemmeside, i nyhedsbreve og på Facebook.

Anlægget har etableret nytænkende elementer som f.eks. det udendørs anlæg Tidsrejsen med landskaber, dyr og planter, der hver repræsenterer en periode i dansk naturhistorie og hvor naturhistorisk og kulturhistorisk formidling integreres for at skabe en større forståelse for naturens udvikling i Danmark. Bl.a. den plettede hyæne i landskabet før sidste istid, den europæiske los i urskoven i bondestenalderen og bondegårdsdyr i nutidens danske landskab. Anlægget tematiserer i stigende grad eksisterende og nye anlæg samt publikumsområder, for at give besøgende bedre mulighed for fordybelse. Endvidere arbejder anlægget fortsat på at øge koblingen mellem de tropiske kupler i Randers og den virkelige regnskov i anlæggets naturreservat i Bigai, Ecuador.

Anlæggets skoletjeneste tilbyder målrettet undervisning fra børnehaveniveau til universitetsniveau og samarbejder med lokale uddannelsesinstitutioner om undervisningens indhold. Da skoleelever i 2020 blev hjemsendt som følge af covid-19, formåede to undervisere fra Randers Regnskov med stor kreativitet at udvikle online biologiundervisning over Facebook, hvor de umiddelbart efter nedlukningen dagligt sendte 30 minutter live på hverdage i tre uger med høje daglige seertal og stort engagement og deltagelse fra seerne. Det anslås, at over 300.000 børn og voksne så

med i hele perioden. Efterfølgende har de to værter modtaget priser for deres energifyldte og underholdende formidling, der belyser nogle af naturens forunderlige tilpasninger, når det gælder for eksempel dyrs øjne, hår og søvn. Anlægget ønsker at anvende erfaringerne til fremtidig digital portal for naturens og naturvidenskabens forunderlige verden, for derved at nå flere skolebørn.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fastholder stort og innovativt fokus på formidlingsprogrammer for børn og unge.
- At anlægget i højere grad formidler en sammenhængende fortælling om kuplernes regnskov og de udendørs anlæg og om koblingen til omverdenen med hensyn til den lokale danske natur og naturreservatet i Bigai.

Avlssamarbejder

Det zoologiske anlæg skal medvirke aktivt i arbejdet med at bevare truede vilde dyrearter, herunder relevant avlssamarbejde nationalt og internationalt med andre tilsvarende anlæg.

Det Zoologiske Råds vurdering 2021

Anlæggets avlssamarbejde er på et tilfredsstillende niveau. Aktuelt er anlægget artsadministrator (EEP) for jaguar. Derudover indgår anlægget i 27 avlsprogrammer.

Rådet anbefaler:

- At man påtager sig flere opgaver inden for det internationale zoo-samarbejde, da anlægget har noget at byde på og har kapaciteten til det.

Naturbevarelse

Det zoologiske anlæg skal deltage i relevante naturbevarelsesprojekter.

Det Zoologiske Råds vurdering 2021

Anlæggets naturbevarelsesarbejde er på et meget tilfredsstillende niveau.

Siden etableringen af Randers Regnskov har anlægget givet en krone pr. betalende gæst til naturbevarelse, svarende til ca. 200.000 kr. årligt. Hertil kommer private donationer fra besøgende og lokale firmaer, i 2020 svarende til 476.000 kr. Alle midler går ubeskåret til naturbevarelsesprojekter lokalt og globalt. Først gik støtten via WWF Verdensnaturfonden, men fra 2009 via anlæggets egen Naturfond, for at tydeliggøre, hvor støtten gør gavn. Naturfonden har til formål at styrke indsatsen for at bevare truede dyr og planter samt hele økosystemer, men yder også støtte til udvalgte projekter gennem den europæiske zoo- og akvariesammenslutning, EAZA, og til studerende, der forsker i biodiversitet.

Randers Regnskov arbejder lokalt bl.a. med forvaltningsplaner for Gudenå engene, sikring af biodiversitet i nyetablerede bydele i samarbejde med Randers Kommune

og bygherrer, og etablering af et UNESCO Biosphere Reserve i Region Midtjylland med henblik på bevaring af lokal natur, rewilding og udvikling af bæredygtige fødevarer i samarbejde med Randers Kommune, Region Midtjylland og forskningsinstitutioner.

Globalt ejer og driver Randers Regnskov et sammenhængende økosystem i Bigai i den ecuadorianske del af Amazonas, hvor anlægget har opkøbt 20 km² regnskov som naturreservat og forvalter det ved ansættelse af fire skovvagter og en lokal koordinator. Randers Regnskov har indgået nye partnerskaber med både danske og ecuadorianske naturbevarelsesorganisationer, som har øget engagementet i Bigai markant. I efteråret 2021 modtog Naturfonden en donation fra en kunstner på 9 mio. kr. til arbejdet i Bigai, som anlægget vil bruge til en markant forøgelse og konsolidering af indsatsen i naturreservatet.

Anlæggets naturbevarelsesindsats formidles på skilte i udstillingen, igennem foredrag, events, hjemmesiden og sociale medier.

Rådet anbefaler:

- At fortsætte den målrettede indsats på naturbevarelsesområdet og i videst muligt omfang at knytte naturbevarelsesaktiviteterne til anlæggets øvrige aktiviteter.

Bidrag til forskning

Det zoologiske anlæg skal virke til støtte for forskning.

Det Zoologiske Råds vurdering 2021

Anlæggets forskningsarbejde er på et tilfredsstillende niveau. Anlægget samarbejder med universiteter og relevante zoo-anlæg om forskning, og stiller sine ressourcer og viden til rådighed herfor. Anlægget har formaliserede samarbejdsaftaler med Aarhus Universitet og Universidad Central i Ecuador.

Anlægget samarbejder med Aarhus Universitet og Randers Kommune om biodiversitet, herunder rewilding, genetiske ressourcer, oplevelsesøkonomi og bæredygtig brug af biodiversitet. Anlægget samarbejder med Universidad Central og provinsregeringen i Ecuador om forskning i og bevaring af biodiversiteten i Bigai reservatet. Bigai skal fungere som "baseline" for forstyrrelsesgraden af andre naturområder i provinsen, og fungere som levende genbank og frøkilde til genrejsning af skov.

Randers Regnskov har derudover i 2018-21 finansieret Ph.d.-studerende, som i 2020 fik FINA-pris for sit banebrydende arbejde om nye metoder til at bevare truede dyre- og plantearter (kryobevaring af levedygtige cellelinjer fra forskellige dyregrupper).

Anlæggets forskningsindsats formidles på skilte i udstillingen, igennem foredrag, events og debatter.

Baggrund

1. Vurderingsforløbet på Randers Regnskov

Rådet for Zoologiske Anlæg besøgte Randers Regnskov den 8. oktober 2021.

Tilstede var:

Fra Randers Regnskov:

- Louise Høeg, bestyrelsesformand, udpeget af region Midtjylland
- Henrik Herold, direktør
- Brian Rasmussen, chef for udvikling- og udstilling
- Asser Øllgaard, chef for formidling og naturbevarelse
- Ida Jensen, chef for HR og økonomi

Fra Rådet for Zoologiske Anlæg:

- Bengt Holst, formand for rådet, særlig rådgiver
- Hanne Strager, biolog, næstformand, selvstændig rådgiver
- Catharina Eggers, embedsdyrlæge, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer
- Ernst H. Andresen, embedsdyrlæge, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer
- Jørgen Lund, driftschef Naturkraft
- Lisbeth Skovmand Høgh, leder AQUA Akvarium & Dyrepark
- Maj Friis Munk, biolog, Ministeriet for Miljø- og Fødevarer

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

- Lotte Bjerre Kristoffersen, konstitueret enhedschef
- Lise-Lotte Bjerre, specialkonsulent, sekretær for zoorådet

Besøget foregik i anlægget og omfattede besigtigelse af anlægget og dialog med Randers Regnskovs ledelse om anlæggets opgavevaretagelse.

2. Om Rådet for Zoologiske Anlægs tilsyn

Rådet for zoologiske anlæg fører et løbende tilsyn med de zoologiske anlæg, der modtager statsligt driftstilskud, i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg (lov nr. 255 af 12/04/2000).

Formålet med at yde statsligt driftstilskud er i henhold til loven at tilskynde til en stadig højere grad af professionalisme i de zoologiske anlægs arbejde med formidling af viden om dyrene og deres levevis samt anlæggenes deltagelse i relevante avlssamarbejder og naturbevarelsesprojekter.

Som led i tilsynet foretager rådet faglige vurderinger af anlæggene. Den faglige vurdering baserer sig dels på anlæggets egen indberetning til Slots- og Kulturstyrelsen

samt på rådets besigtigelse af de enkelte anlæg. Rådet besigtiger anlæggene hvert andet år og følger op på besigtigelserne med en skriftlig vurdering af anlæggenes varetagelse af opgaverne efter loven. Rådets vurderinger tager udgangspunkt i zoo-lovens § 3, herunder:

- Anlæggets udvikling i forhold til den seneste 4-årsplan, tidligere vurderinger fra rådet samt evt. øvrige udviklingsplaner.
- Organisationsform herunder kravet i zoo-loven om en fuldtidsansat zoolog (cand. Scient.), øvrige tilskud fra offentlige myndigheder, nøgletal (samlet omsætning, antal årsværk, besøgende) samt udviklingen heraf.
- Ressourcegrundlag, herunder bygninger og anlæg.
- Formidling af viden om dyrene og deres levevis herunder særlige formidlingsprogrammer for børn og unge.
- Samarbejde, herunder avlssamarbejde nationalt og internationalt herunder hvilke samarbejder anlægget er koordinator for og hvilke man deltager i.
- Naturbevarelse, herunder hvilke projekter anlægget deltager i og på hvilket niveau.
- Status på anlæggets forskning – dels aktiviteter, hvor anlægget selv udøver forskning, dels aktiviteter, hvor anlægget bidrager ved at stille dyr/faciliteter og viden til rådighed for andres forskning.

Rådets vurdering bliver sammenfattet i en bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse efter følgende skala:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Tilsynsrapporten indeholder rådets vurderinger af og eventuelle anbefalinger til anlæggets drift og fortsatte udvikling. Rapporten giver samtidig anlæggets kommunale tilskudsyder en viden om det enkelte anlægs virksomhed og de rammer, anlægget arbejder i.